

*к.е.н., доц. Насадюк І. Б.
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

СТРУКТУРА ТОРГІВЛІ І ІНТЕГРАЦІЙНІ ЕФЕКТИ У ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС І МИТНИМ СОЮЗОМ

Економічна теорія оперує декількома концепціями для характеристики потенційного впливу участі у регіональних інтеграційних об'єднаннях на національну економіку - ефект створення торгівлі, ефект відхилення торгівлі і ефект умов торгівлі. Ефект створення торгівлі реалізується, коли національне споживання

переключається на товари, що вироблені з більш низькими витратами, ніж до вступу до інтеграційного об'єднання.

Для розвитку національної економіки України дуже важливим є вибір ефективного вектору регіональної економічної інтеграції поміж потенційно можливих - це Митний союз Росії, Білорусі і Казахстану і зона вільної торгівлі з Європейським союзом. Дослідження ефектів створення і відхилення торгівлі у рамках кожної з інтеграційних угод є цікавим з точки зору оцінки впливу регіональної інтеграційної політики на майбутній розвиток української економіки.

Задля операціоналізації ефектів створення і відхилення торгівлі у теорії міжнародної торгівлі використовується індекс схожості торговельних потоків, розроблений вченими Фінгером і Крейніном. Згідно з аргументом Дж. Вінера, що підтримується відомою у Європі школою міжнародної торгівлі і розвитку університету Суссексу схожість у виробничих структурах країн, що інтегруються, призводить до ефекту створення торгівлі. Індекс Фінгера-Крейніна проливає світло на схожість/конкурентність торговельних потоків між трьома регіональним партнерами. Якщо структура експорту двох регіональних партнерів до країни призначення однакова, тоді буди мати місце ефект створення торгівлі. Якщо структура відрізняється, тоді буде відбудеться відхилення торгівлі у випадку формування союзу з певною регіональною групою.

Індекс Фінгера-Крейніна показує ступінь схожості у структурі експорту між двома країнами до третьої країни, або експорту країни до двох торговельних партнерів (див. рис. 1).

Рис.1. Схема застосування індексу Фінгера-Крейніна

У першому варіанті індекс вимірює розподіл імпорту за товарними групами з двох країн до однієї країни-імпортера. Формула, що використовується для розрахунку індекс має наступний вигляд:

$$FK_{i1,i2,j} = \sum_k \min \left[\left(\frac{x_{i1,j}}{X_{i1,j}} \right), \left(\frac{x_{i2,j}}{X_{i2,j}} \right) \right] \quad (1)$$

$x_{i1,j}$ - експорт з країни і1 до країни j у певній товарній групі k, k від 1 до 15,

$x_{i2,j}$ - експорт з країни і2 до країни j у певній товарній групі k, k від 1 до 15,

X_{i1} - загальний експорт з країни і1 до країни],

X_{i2} - загальний експорт з країни і2 до країни].

Якщо дві країни постачають однакові за структурою експортні товари до країни призначення, хоча ці країни можуть відрізнятися за економічним розміром, тоді індекс буде наближатися до 1. Коли значення індексу є близьким до 0, це означає, що товарні структури експорту двох країн до країни призначення досить сильно відрізняються.

Також, у другому варіанті, індекс Фінгера-Крейніна може порівняти розподіл торговельних потоків за товарною структурою з країни-експортера до двох країн-імпортерів (див. рис. 1).

Індекс Фінгера-Крейніна (ІФК) служить вказівкою на схожість структур експорту Європейського Союзу і Митного союзу до України, і навпаки (див. табл. 1), де наведені ІФК за 2001 і 2011 роки.

Таблиця 1

Індекс Фінгера-Крейніна для зовнішньої торгівлі України

	2001	2011
Експорт ЄС і Митного Союзу до України	0,37	0,35
Експорт України до ЄС і Митного Союзу	0,65	0,67

Якщо ІФК дорівнює нулю, це означає, що немає ніякого дублювання в експорті в двох групах призначення. ІФК для України як країни призначення експорту з ЄС і Митного Союзу дорівнює 0,35. Це говорить, що структура імпорту з ЄС і Росії до України різна, а отже створює передумови до значних ефектів відхилення торгівлі у випадку формування інтеграційного об'єднання з певною групою. У випадку ЗСТ з ЄС Україна ризикує втратити на імпорті нафти і газу з Росії, а у випадку вступу до Митного союзу - відхилити імпорт технологічного обладнання та машин з ЄС, що є дуже важливим.

ІФК для України як експортера дорівнює 0,67. Це свідчить, що структура експорту України до Європейського і Митного союзу достатньо схожа, принаймні більша, ніж схожість імпорту цих двох груп до України. Ми можемо вивести з цього, що на український експорт вплине позитивно інтеграція з будь-яким об'єднанням, адже Україна реалізує однаковий набір продукції у двох регіональних групах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Empirical Methods in International Trade: Essays in Honor of Mordechai Kreinin // edited by M. Blummer. Edwar elgar publishing limited, 2004.
2. Evans D., Gasiorek M., Ghoneim A. Assessing Regional Trade Agreements with
3. Developing Countries: Shallow and Deep Integration, Trade, Productivity, and Economic
4. Performance. DFID project number 04 5881 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=dfif-rta-report.pdf&site=261>
5. UN Comtrade Statistics [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://comtrade.un.org/>